

YÖNETMELİK

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasından:

ÖDEME VE MENKUL KIYMET MUTABAKAT SİSTEMLERİNİN GÖZETİMİ HAKKINDA YÖNETMELİK BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı ödeme ve menkul kıymet mutabakat sistemlerinin gözetimine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, ödeme ve menkul kıymet mutabakat sistemlerinin; gözetimine, gözetim çalışmalarında istenecek bilgi ve belgelere, bilgi sistemlerinin gözetimine, öz değerlendirmesine, bağımsız denetimine ve gözetimi ile ilgili diğer hususlara ilişkin usul ve esasları kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik, 14/1/1970 tarihli ve 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanununun 43 üncü maddesinin ikinci fıkrası ve 20/6/2013 tarihli ve 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanunun 8 inci maddesinin üçüncü fıkrası ile 26 ncı maddesinin üçüncü fıkrasına dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Banka: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Anonim Şirketini,
- b) Fon: Banknot, madeni para, kaydi para veya elektronik parayı,
- c) Kanun: 20/6/2013 tarihli ve 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanunu,
- ç) Katılımcı: Sisteme katılarak doğrudan transfer emri verme yetkisi bulunan ve sistem kurallarına uymakla yükümlü tüzel kişiyi,
- d) Kontrol: Bir tüzel kişinin; sermayesinin, asgari yüzde elli birine sahip olma şartı aranmaksızın, çoğunluğuna doğrudan veya dolaylı olarak sahip olunması veya bu çoğunluğa sahip olunmama ile birlikte imtiyazlı hisselerin elde bulundurulması veya diğer hissedarlarla yapılan anlaşmalara istinaden oy hakkının çoğunluğu üzerinde tasarrufta bulunulması suretiyle veya herhangi bir suretle yönetim kurulu üyelerinin karara esas çoğunluğunu atayabilme ya da görevden alma yetkisinin elde bulundurulmasını,
- e) Menkul kıymet mutabakat sistemi: Üç veya daha fazla katılımcı arasındaki transfer emirlerinden kaynaklanan menkul kıymet aktarımlarının gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla yapılan takas ve mutabakat işlemleri için gerekli altyapıyı sunan ve

ortak kuralları olan yapıyı,

f) Merkezî karşı taraf: Bir veya daha fazla piyasada işlem gören finansal sözleşmelerin tarafları arasında alıcıya karşı satıcı, satıcıya karşı da alıcı rolünü üstlenerek işlemlerin tamamlanmasını taahhüt eden kuruluşu,

g) Mutabakat: İki ya da daha fazla taraf arasındaki fon ya da menkul kıymet aktarımından kaynaklanan yükümlülüklerin yerine getirilmesini,

ğ) Mutabakat hesabı: Banka, bir mutabakat kuruluşu veya merkezi karşı taraf nezdinde bulunan, fon veya menkul kıymetleri muhafaza etmek ve sistemdeki katılımcılar arasındaki işlemlerin mutabakatını sağlamak amacıyla kullanılan hesabı,

h) Mutabakat kuruluşu: Nezdinde mutabakat hesabı bulunduran ve gerektiğinde katılımcıya mutabakat amacıyla kredi verebilen kuruluşu,

ı) Netleştirme: Bir katılımcının gönderdiği ve aldığı transfer emirlerinden kaynaklanan alacak ve borçların karşılıklı mahsup edilerek tek bir alacak veya borca dönüştürülmesini,

i) Ödeme sistemi: Üç veya daha fazla katılımcı arasındaki transfer emirlerinden kaynaklanan fon aktarımlarının gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla yapılan takas ve mutabakat işlemleri için gerekli altyapıyı sunan ve ortak kuralları olan yapıyı,

j) Öz değerlendirme: Sistem işleticisinin belirli kural ve standartlara uyum seviyesi ile ilgili olarak kendini değerlendirdiği çalışmayı,

k) Sistem: Ödeme sistemi ve menkul kıymet mutabakat sistemini,

l) Sistem işleticisi: Sistemin günlük işleyişinden sorumlu olan ve sistem işletimi için gerekli olan faaliyet iznine sahip tüzel kişiyi,

m) Takas: Sisteme gönderilen transfer emirlerinin aktarımı, bu emirlerin karşılıklı olarak iletilmesi ve mutabakat öncesi provizyon alındığı durumlarda provizyon alınmasına aracılık edilmesi ve bazı durumlarda bu emirlerin netleştirilmesi işlemlerini,

n) Transfer emri:

1) Belirli miktarda fonun sistem içerisinde katılımcılar arasında devrolunmasına ilişkin katılımcı talimatını,

2) Ödeme yükümlülüğünün üstlenilmesi veya yerine getirilmesi sonucunu doğuran, sistem kurallarına uygun talimatı,

3) Menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçları üzerindeki hakları kaydı olarak veya sair şekilde sistem içerisinde devretmeye yönelik katılımcı talimatını,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Gözetim ve Gözetim Esnasında İstenecek Kayıt, Bilgi ve Belgeler

Sistem gözetimi ve gözetimin kapsamı

MADDE 5 – (1) Banka, sistemlerin kesintisiz, güvenli, etkin ve verimli bir şekilde işlemlerini sağlamak amacıyla gözetim faaliyetleri yürütür. Banka, gözetim faaliyetleri kapsamında yerinde inceleme yapmaya yetkilidir.

(2) Banka tarafından birinci fıkra kapsamında yürütülecek faaliyetler; sistem işleticisi, sistem katılımcıları, mutabakat kuruluşu, bağlantılı diğer sistemler ile dış

hizmet sağlayıcılar gibi faaliyetleri sistemin çalışmasıyla yakından ilgili tüm tarafları kapsar.

(3) Banka, gözetim faaliyetleri kapsamında sistemleri önem düzeyine göre sınıflandırmaya ve farklı kategorideki sistemler için farklı standart ve prensipler belirlemeye yetkilidir.

(4) Banka, üçüncü fıkra uyarınca bir sınıflandırmaya gitmesi durumunda, hangi sistemin hangi kategoride yer aldığını ve her kategori için gözetim faaliyetlerinde dikkat edilecek prensip ve standartları kamuoyuna duyurur.

(5) Gözetim faaliyetleri ile ulaşılması hedeflenen amaçlar ve gözetim faaliyetlerinde izlenecek politikalar Bankaca belirlenerek kamuoyuna duyurulur.

(6) Banka gözetim faaliyetlerinde sistemlerle ilgili olarak;

a) Kanuna ve ilgili diğer mevzuata aykırı hareket edilmemesi,

b) Sistem işleticisinin faaliyet izni kapsamının dışına çıkmaması,

c) Sistemin güvenliğini, sağlamlığını ve istikrarını tehlikeye düşürecek bir faaliyetin bulunmaması,

ç) Sistemin işlemeye devam etmesinin finansal sistemin istikrarını tehdit edecek bir duruma yol açmaması,

d) Sistem işleticisinin etkin bir risk yönetim çerçevesine sahip olması,

e) Bankaya yapılan bildirimlerde gerçeğe aykırı bir husus bulunmaması,

f) Yeterli teminat, kredi ve garanti mekanizmalarına sahip olunması,

g) Katılımcılarca Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemlerinin Faaliyetleri Hakkında Yönetmeliğin 23 üncü maddesi uyarınca sisteme sağlanan varlıkların kredi, likidite, piyasa ve hukuki risklerinin düşük olması,

ğ) Sistem kurallarına aykırı hareket edilmemesi,

h) İş sürekliliği planlarının uygunluğu ve uygulanabilirliği ile uygulamaya ilişkin gerekli testlerin düzenli yapılması,

ı) Bilgi sistemleri ve teknolojik altyapının yeterli ve güvenli olması,

i) Sistem işleticisinin mali yapısının sağlamlığının sürdürülmesi,

hususlarına özellikle dikkat eder.

(7) Banka, gözetim faaliyetleri çerçevesinde gerek göreceği diğer hususları da göz önünde bulundurmaya yetkilidir.

Gözetim çalışmalarında istenecek kayıt, bilgi ve belgeler

MADDE 6 – (1) Banka, yürüteceği gözetim faaliyetleri kapsamında ilgili kişi, kurum ve kuruluşlardan her türlü kayıt, bilgi ve belgeyi istemeye yetkilidir.

(2) Sistem işleticisi, 5 inci maddenin ikinci fıkrasında sayılan kişiler ile sistem işleticisinin ortakları, bağlı ortaklıkları, iştirakleri ve birlikte kontrol edilen ortaklıklarına ilişkin olanlar da dahil, Banka tarafından Kanunun 8 inci maddesi uyarınca istenen her türlü bilgi ve belgeyi vermekle yükümlüdür. Bu fıkra uyarınca Banka ile bilgi ve belge paylaşılması Kanun ve diğer kanunlarda yer alan sır saklama yükümlülüğüne ve gizlilik kurallarına aykırılık oluşturmaz.

(3) Gözetim faaliyetleri kapsamında istenecek bilgi ve belgelerin hangi yollarla ve hangi sıklıkta Bankaya iletileceği Bankaca belirlenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bilgi Sistemlerinin Gözetimi, Öz Değerlendirme ve Bağımsız Denetim

Bilgi sistemlerinin gözetimi

MADDE 7 – (1) Sistem işleticisinin bilgi sistemlerine ilişkin yürütülen gözetim faaliyetleri Bankanın gözetim faaliyetlerinin ayrılmaz bir parçasını oluşturur.

(2) Banka gerek gördüğü durumlarda kendi gözetim çalışmalarına ilave olarak sistem işleticisinin bilgi sistemlerinin bağımsız denetim kuruluşlarınca denetlenmesini isteyebilir.

(3) İkinci fıkra uyarınca sistem işleticisinin bilgi sistemlerine ilişkin yürütülecek denetim faaliyeti Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından yayımlanan Bankalarda Bilgi Sistemi Denetimi Yapmaya Yetkili Bağımsız Denetim Kuruluşları listesinde yer alan bağımsız denetim kuruluşlarınca yapılır. Banka, gerek görmesi durumunda sistem işleticileri tarafından, bu listede yer alan bir bağımsız denetim kuruluşundan bu madde uyarınca bağımsız denetim hizmeti alınmamasına veya bu listede yer almayan bir bağımsız denetim kuruluşunun sistem işleticileri nezdinde bilgi sistemleri denetimi yapılmasına karar vermeye yetkilidir.

(4) Bağımsız denetim kuruluşu, ikinci fıkra uyarınca gerçekleştirdiği denetim faaliyetleri sonucunda oluşturacağı raporları sistem işleticisi ile eşzamanlı olarak Bankayla da paylaşır. Banka, ihtiyaç duyması halinde bağımsız denetim faaliyetine ilişkin hususlarda bağımsız denetim kuruluşundan veya sistem işleticisinden ilave açıklama talep edebilir.

(5) Banka, gerek görmesi durumunda bilgi sistemlerine ilişkin yürütülecek bağımsız denetim faaliyetlerine ilişkin ilke, usul ve esasları belirlemek üzere tebliğ, genelge ve talimat çıkarmaya yetkilidir.

Öz değerlendirme

MADDE 8 – (1) Sistem işleticisi yılda en az bir defa sistem ile ilgili olarak öz değerlendirme yapar ve hazırlayacağı öz değerlendirme raporunu Banka ile paylaşır.

(2) Birinci fıkra uyarınca yürütülecek öz değerlendirme çalışmaları, Banka tarafından sistemlerle ilgili olarak ilan edilen politika, kural, ilke, standart ve benzeri esaslara uyum düzeyini ölçmek amacıyla yapılır.

(3) Sistem işleticisi tarafından yapılacak öz değerlendirme Banka tarafından yürütülecek gözetim faaliyetlerine girdi oluşturur, ancak Bankanın sisteme ilişkin değerlendirmeleri açısından bir bağlayıcılığı bulunmaz.

(4) Banka bu madde uyarınca sistem işleticisi tarafından yürütülecek öz değerlendirme çalışmalarına ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.

Bağımsız denetim

MADDE 9 – (1) Sistem işleticisinin mali denetimi Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından yayımlanan Bankalarda Finansal Denetim Yapmaya Yetkili Bağımsız Denetim Kuruluşları listesinde yer alan bağımsız denetim kuruluşlarınca yapılır ve yılda en az bir kez raporlanır. Banka, gerek görmesi durumunda sistem işleticileri tarafından, bu listede yer alan bir bağımsız denetim kuruluşundan bu

madde uyarınca bağımsız denetim hizmeti alınmamasına karar vermeye yetkilidir.

(2) Bağımsız denetim kuruluşu, gerçekleştirdiği denetim çalışmaları sonucunda oluşturacağı raporları sistem işleticisi ile eşzamanlı olarak Banka ile de paylaşır. Banka, ihtiyaç duyması halinde bağımsız denetim faaliyetine ilişkin hususlarda bağımsız denetim kuruluşundan veya sistem işleticisinden ilave açıklama talep edebilir.

(3) Tabi bulunduğu özel mevzuat kapsamında bağımsız denetime tabi olan sistem işleticisi bu madde kapsamındaki bağımsız denetime ilişkin yükümlülüğünü yerine getirmiş kabul edilir.

(4) Üçüncü fıkraya göre bağımsız denetime ilişkin yükümlülüğün bu Yönetmelik kapsamında yerine getirilmiş kabul edilmesi için bağımsız denetim neticesinde hazırlanan raporların sistem işleticisi ve ilgili diğer otoritelerle eşzamanlı olarak Banka ile paylaşılması gerekir.

(5) Banka üçüncü fıkra uyarınca gerçekleşen bağımsız denetim faaliyetlerinin yetersiz kaldığına karar vermesi durumunda, gerek gördüğü hususlarda ilave bağımsız denetim faaliyeti gerçekleştirilmesini talep edebilir.

(6) Bağımsız denetim kuruluşları ve varsa kurum içi denetimden sorumlu kişiler; denetimleri esnasında sistemin varlığını tehlikeye sokabilecek veya yöneticilerin Kanun ve bu Yönetmelik hükümlerini veya esas sözleşmeyi ihlal etmiş olduklarını gösteren hususları tespit etmeleri halinde, durumu derhal Bankaya bildirir.

(7) Bu madde hükümleri Kanununun 5 inci maddesinin üçüncü ve altıncı fıkralarında belirtilen sistemlere uygulanmaz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Gözetim Çalışmalarında İş Birliği

Gözetim çalışmalarında iş birliği

MADDE 10 – (1) 6 ncı maddenin ikinci fıkrasında yer alan kişilerin ilgili görevlileri ve personeli, gözetim faaliyetleri kapsamında, talep edilmesi halinde gözetim faaliyetlerine katkı sağlamak amacıyla, çalışanların görevlendirilmesi de dahil olmak üzere, Banka görevlilerine gerekli desteği sağlamak, sözlü ve yazılı soruları öngörülen sürelerde ve istenilen formatta cevaplandırmak ve iş birliği yapmakla yükümlüdür.

(2) Bankanın 5 inci madde uyarınca yürüttüğü gözetim faaliyetleri kapsamında yerinde inceleme yapması durumunda, yerinde incelemeye tabi olan kuruluş Bankanın görevli personeline uygun bir çalışma ortamı sağlar.

Önlem alınmasını gerektiren haller ve alınacak tedbirler

MADDE 11 – (1) Banka, gözetim faaliyetleri sonucunda sistemin sorunsuz işleyişini olumsuz etkileyebilecek bulgular tespit etmesi durumunda sistem işleticisinin alması gereken önlemleri belirlemeye ve belirleyeceği süre içerisinde sistem işleticisinden bu önlemlerin uygulanmasını istemeye yetkilidir. Banka sistem işleticisinin talebi üzerine bu süreyi uzatabilir.

(2) Banka, gözetim faaliyetleri kapsamında Kanununun 9 uncu maddesinin birinci fıkrasındaki hususları tespit etmesi durumunda, ihlalin ağırlığına göre Kanununun 9 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan tedbirlerden birini veya birkaçını uygular.

(3) Banka, gözetim faaliyetleri kapsamında Kanunda, Kanuna ilişkin düzenlemelerde ve alınan kararlarda yer alan ve Kanunda ayrı bir cezai yaptırım

öngörülmeven hususlara aykırı davrandığını tespit ettiği sistem işleticisi hakkında Kanunun 27 nci maddesi hükümlerini uygular.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Uygulama esasları

MADDE 12 – (1) Banka, bu Yönetmelik hükümlerini yorumlamaya, bu Yönetmelikte yer almayan ya da açıklık bulunmayan konularda genel hükümleri de göz önünde bulundurarak karar vermeye, gözetim faaliyetlerine ilişkin uygulamayı düzenlemek ve yönlendirmek için tebliğ, genelge ve talimat yayımlamaya yetkilidir.

Yürürlük

MADDE 13 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 14 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Başkanı yürütür.